

## Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht, Rolf Ortlep, Optimaliseren rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters

[Klik hier om het document te openen in een browser venster](#)

Vindplaats:	NTB 2015/17	Bijgewerkt tot:	13-04-2015
Auteur:	J.J.J. Sillen <sup>[1]</sup>		

### Rolf Ortlep, Optimaliseren rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters

#### 1. Inleiding

Wie zijn noten in de AB leest, weet dat van rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters volgens Rolf Ortlep geen sprake is. Zij die daar anders over denken hebben volgens 'een gebrekkige kennis van het

bestuurs(proces)recht'.<sup>[2]</sup> In zijn VAR-preadvies zoekt hij oplossingen voor dat gebrek aan rechtseenheid. Hij pleit echter uitdrukkelijk niet voor het creëren van één hoogste bestuursrechter. Niet omdat hij dat onwenselijk zou vinden, maar omdat hij die oplossing politiek onhaalbaar acht: de Afdeling wil het niet en zij vindt de regering daarbij aan haar zijde. Ortlep gaat er daarom van uit dat het regeringsvoornemen om te komen tot twee hoogste bestuursrechters, namelijk de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en de Hoge Raad, wet wordt.<sup>[3]</sup> Bij die stand van zaken moet volgens hem de oplossing voor het gebrek aan rechtseenheid worden gezocht in een andere wijze van motiveren door de(ze) hoogste bestuursrechters.

Volgens Ortlep proberen de hoogste bestuursrechters met de motivering van hun uitspraken de suggestie te wekken dat hun beslissing de enige juiste is door te benadrukken dat zij logisch uit de wet voortvloeit. Over deze wijze van motiveren is Ortlep ronduit negatief; hij spreekt van 'verhullend argumenteren'. Hij illustreert deze argumenteerwijze onder meer met een uitspraak waarin de Afdeling oordeelt dat de bestuursrechter niet ambtshalve hoeft te onderzoeken of een bestuursorgaan zijn beleidsregels correct heeft toegepast.<sup>[4]</sup> De Afdeling overwoog daartoe dat beleidsregels geen recht zijn in de zin van artikel 8:69, tweede lid, Awb, omdat zij niet zijn vastgesteld krachtens 'enige wettelijke bevoegdheid tot regelgeving'. De rechterlijke plicht om de rechtsgronden ambtshalve aan te vullen, strekt zich daarom niet uit tot beleidsregels, zo concludeerde zij. De auteur heeft tegen de redenering bezwaren: terwijl er voldoende argumenten zijn voor andere conclusie, wekt de Afdeling de indruk dat deze de enige juiste is. Zo verwijst de Afdeling in haar uitspraak naar het Leidraad arrest van de Hoge Raad, terwijl in dat geschil artikel 8:69 Awb niet van toepassing was. Bovendien zijn de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven volgens Ortlep een andere opvatting toegedaan. Hij vindt het aannemelijker dat werkelijke reden voor de beslissing is ingegeven door de feitelijke onmogelijkheid voor de rechter om op de hoogte te zijn van alle beleidsregels.

Dat 'verhullend argumenteren' door de hoogste bestuursrechters heeft volgens Ortlep drie gevolgen. Ten eerste boeten de uitspraken van de hoogste bestuursrechters daardoor in aan 'werkkracht', zoals Ortlep dat noemt, dat wil zeggen: 'de kracht om naar maatschappelijke opvattingen consensus [...] te verwerven'.<sup>[5]</sup> Ten tweede geven zij 'onvoldoende houvast om rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters te bereiken en/of te bestendigen'. Ten derde miskent deze wijze van motiveren dat 'het ontwikkelen van het recht tot een zo veel mogelijk maatschappelijk bevredigende oplossing niet is voorbehouden aan de democratisch gelegitimeerde wetgever maar ook de taak is van de rechter'.<sup>[6]</sup>

Ortlep pleit er daarom voor de werkkracht van de uitspraken van de hoogste bestuursrechters te 'herijken' teneinde 'de rechtseenheid tussen hen te optimaliseren'.<sup>[7]</sup> Deze rechters zouden volgens de auteur hun uitspraak 'gedifferentieerd discursief' moeten motiveren: zij zouden beslissingen die van belang zijn voor de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling niet 'verhullend', maar open moeten motiveren, zodat duidelijk wordt welke praktische overwegingen aan de beslissing werkelijk ten grondslag liggen.<sup>[8]</sup> Bij de Hoge Raad is volgens hem al een

ontwikkeling in deze richting zichtbaar. Hij richt zijn pijlen daarom op de Afdeling, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven.<sup>[9]</sup> Ook zij zouden hun uitspraken gedifferentieerd discursief moeten motiveren, zodat zij winnen aan werfkracht. Bovendien kan deze wijze van motiveren duidelijk maken waarop een eventueel verschil van inzicht tussen de hoogste bestuursrechters berust, zodat kan worden geprobeerd dat te overbruggen.

Om de hoogste bestuursrechters aan te zetten hun uitspraken discursiever te motiveren, beveelt Ortlep aan om de bestuursrechtelijke Advocaat-Generaal de bevoegdheid te verlenen om (hoger) beroep in het belang van het recht in te stellen.<sup>[10]</sup> Dit appelrecht zou moeten worden gemodelleerd naar het reeds bestaande instituut van 'cassatie in belang der wet'.<sup>[11]</sup> Voor het goed functioneren van zo'n appelrecht is echter vereist dat de AG, anders dan nu het geval is, beschikt over een eigen, professioneel en onafhankelijk parket, zo beklemtoont Ortlep.

## 2. Meerwaarde van het preadvies

Het preadvies bevat een aantal opvallende punten. Ik noem er enkele.

In het preadvies, en mijn samenvatting daarvan, is het idioom van Vranken duidelijk herkenbaar. Diens aansporingen tot discursief motiveren zijn gericht tot de civiele rechter. Dat Ortlep dat idioom toepast op de bestuursrechtspraak is interessant. Anderen gingen hem daarin overigens voor. Zo bepleitten ook De Poorter & Van Roosmalen dat de Afdeling discursief moet motiveren als zij omgaat of zich aansluit bij of afwijkt van rechtspraak van andere hoogste rechtscolleges, en dat zij in zulke gevallen dus de suggestie moet vermijden alsof haar oordeel 'vanzelfsprekend en zelfs onontkoombaar is en min of meer logisch uit de wet of het systeem van de wet voortvloeit'.<sup>[12]</sup>

Verfrissend is dat Ortlep zijn doelstelling om te komen tot meer rechtseenheid niet verengt tot een pleidooi voor één hoogste bestuursrechter. Daarmee is overigens niet gezegd dat – wat ik maar noem – de gebruikelijke litanie over hoe het toch kon gebeuren dat de bestuursrechtspraak zo versplinterd is geraakt, ontbreekt in zijn preadvies.<sup>[13]</sup>

Opvallend is dat voor Ortlep het streven naar rechtseenheid 'geen doel op zich is'. Volgens hem moet de uitlegging van rechtsregels aansluiten bij wat in een concreet geval wenselijk is. Om die reden schrijft hij dat volgens hem wettelijke voorschriften niet in alle gevallen gelijk hoeven te worden uitgelegd. Van zulke 'legitieme differentiatie' zou bijvoorbeeld sprake kunnen zijn bij de uitleg van artikel 6:11 Awb. Ortlep acht het gerechtvaardigd om een verschoonbare termijnoverschrijding eerder aan te nemen in twee-partijengeschillen dan in geschillen met meer partijen. Hij verkiest in zulke gevallen dus maatwerk boven rechtszekerheid. Hij giet deze visie in de vorm van een definitiekwestie: als een interpretatieverschil 'met deugdelijke en geëxpliciteerde argumenten' is onderbouwd, is volgens hem van een gebrek aan rechtseenheid geen sprake.<sup>[14]</sup>

Zoals gezegd meent Ortlep dat rechtseenheid kan worden bereikt als de hoogste bestuursrechters hun uitspraken discursiever motiveren, dat wil zeggen: als zij rekenschap afleggen over het werkelijke motief van hun beslissing en niet de indruk wekken dat de wet hun beslissing dicteert. Hij geeft vervolgens een aantal voorbeelden van hoe het volgens hem niet moet. Een voorbeeld van hoe het wel moet, bestaand of verzonnen, bevat het preadvies echter niet. Dat vind ik jammer, omdat daardoor niet precies komt vast te staan wat hem voor ogen staat.

## 3. Vragen

Het preadvies roept ook vragen op. De belangrijkste zijn deze.

Ortlep stelt dat het gebrek aan rechtseenheid tussen de hoogste bestuursrechters 'in overwegende mate een argumentatieprobleem is'.<sup>[15]</sup> Hij is van oordeel dat zij, wat ik maar noem, legistisch argumenteren, ook als de uitspraak voor de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling belangrijk is. Ortlep illustreert dat met enkele voorbeelden, voornamelijk van de Afdeling. Een daarvan is de recente uitspraak van de Afdeling over misbruik van de Wob: een bestuursorgaan dat niet tijdig beslist op een Wob-verzoek is niet gehouden de wegens die overschrijding verschuldigde dwangsommen uit te betalen als het Wob-verzoek is gedaan met het oogmerk daaraan te verdienen. De Afdeling komt tot dat oordeel door het van origine civielrechtelijke leerstuk van misbruik van recht in het bestuursrecht toe te passen.<sup>[16]</sup>

Ik denk dat Ortlep terecht stelt dat deze uitspraak een voorbeeld is van legistisch, dat wil zeggen: niet-discursief, motiveren: nergens wikt en weegt de Afdeling; in plaats daarvan wekt zij de indruk slechts de wet toe te passen. Toch vraag ik mij af of Ortleps algemene stelling – hoogste bestuursrechters motiveren doorgaans legistisch, ook als zij belangrijke uitspraken doen – juist is. Mijn indruk is namelijk een andere. Volgens mij worden belangrijke uitspraken al discursiever, althans minder legistisch gemotiveerd. Ik beperk mij daarbij tot uitspraken van de Afdeling, omdat deze waarschijnlijk samen met de Hoge Raad één van de twee hoogste bestuursrechters zal zijn en omdat de meeste kritiek van Ortlep zich tot haar richt en niet tot de Hoge Raad. Mij schieten twee voorbeelden te binnen.

Allereerst is dat de uitspraak over de Amsterdamse Sinterklaasintocht. Opvallend daarin was dat de Afdeling het (hoger) beroep van (onder meer) bezwaarden ontvankelijk verklaarde. Bezwaarden meenden belanghebbende te zijn bij de verleende evenementenvergunning, omdat zij zich vanwege hun huidskleur gekwetst voelden door de figuur van Zwarte Piet. De Afdeling acht hen ontvankelijk. De motivering van deze, voor de rechtseenheid en rechtsontwikkeling belangrijke beslissing, is buitengewoon pragmatisch en niet legistisch. De Afdeling zegt te betwijfelen of sprake is van belanghebbendheid. Toch neemt zij dat aan. Zij geeft daarvoor twee in het geheel niet legistische argumenten. Ten eerste heeft de zaak volgens de Afdeling ‘een zaakoverstijgend maatschappelijk en juridisch belang’ dat ermee gediend is dat ‘de hoogste algemene bestuursrechter op korte termijn duidelijkheid geeft over de kernvraag’. Ten tweede wensen alle partijen bij het geschil zo’n inhoudelijke beslissing.<sup>[17]</sup>

Het andere voorbeeld van niet legistisch motiveren vind ik de Afdelingsuitspraak over het alcoholslotprogramma (hierna: asp).<sup>[18]</sup> Dit programma houdt in dat het CBR personen die met te veel alcohol op achter het stuur zijn betrapt, oplegt dat zij gedurende twee jaar slechts mogen rijden in een auto met een ingebouwde ademtester.<sup>[19]</sup> De kosten voor het inbouwen van een dergelijk slot komen voor rekening van de bestuurder. Hoewel de Afdeling deze regeling eerder verbindend achtte, komt zij nu tot een ander oordeel. Zij merkt op dat bij de vaststelling van de regeling werd beoogd dat deelnemers aan het asp hun auto konden blijven gebruiken, dat de verwachte kosten van het inbouwen van het alcoholslot zouden liggen tussen € 1.200,- en € 2.000,- en dat er bovendien nog naar zou worden gestreefd die kosten te verminderen. De Afdeling stelt vast dat de werkelijke kosten van het inbouwen van een alcoholslot ongeveer € 5.000,- bedragen. Dat bedrag kunnen sommige deelnemers aan het asp niet opbrengen, zo heeft de Afdeling in verschillende zaken kunnen vaststellen, zodat deze feitelijk voor de duur van het programma geen auto kunnen rijden. Voor anderen heeft het asp anderszins onevenredige gevolgen, bijvoorbeeld voor chauffeurs en monteurs of anderen die voor hun werk in verschillende voertuigen moeten kunnen rijden. Omdat het asp dat verhindert, verliezen zij hun baan.

Deze omstandigheden, gevoegd bij het feit dat de regeling het CBR verplicht om bij een bepaald alcoholgehalte het asp op te leggen, maken volgens de Afdeling dat de regeling onverbindend is wegens strijd met het evenredigheidsbeginsel van artikel 3:4, tweede lid, Awb. De Afdeling erkent het ‘grote belang’ van de doelen die het asp dient (‘een maatregel als het asp kan bijdragen aan het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers als gevolg van het gebruik van alcohol in het verkeer’),<sup>[20]</sup> maar overweegt dat onevenredigheid bij de toepassing van zo’n maatregel moet worden voorkomen. Voorts geeft de Afdeling rekenschap van het feit dat zij eerder het asp verbindend achtte. Zij overweegt dat haar

“[d]e ernst en omvang van de gevolgen die de oplegging van het asp in concrete gevallen heeft, [...] eerst duidelijk werden door het toenemend aantal zaken dat aan de rechtbanken en de Afdeling is voorgelegd [...]. Uit al deze zaken blijkt dat het niet slechts gaat om incidentele gevallen maar dat het hiervoor geconstateerde gebrek aan evenredigheid van de opgelegde maatregel een structureel karakter heeft, in die zin dat gevallen waarin de maatregel onevenredig uitwerkt zich zeer regelmatig voordoen.”<sup>[21]</sup>

Uitspraken als deze zijn belangrijk voor de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling. Beide zijn naar mijn oordeel niet legistisch, maar juist discursief gemotiveerd. Bovendien zijn deze uitspraken volgens mij geen incidenten, maar markeren zij een omslag in de wijze waarop de Afdeling belangrijke uitspraken motiveert.<sup>[22]</sup> Dat roept de vraag op of het probleem dat Ortlep signaleert nog wel actueel is. Stel echter dát de hoogste bestuursrechters zelfs belangrijke, rechtsvormende uitspraken legistisch motiveren,

kan rechtseenheid dan het best worden bewerkstelligd door een andere, discursieve wijze van motiveren? Ik betwijfel dat. Zelfs ervan uit wordt gegaan dat er in de toekomst niet één, maar twee hoogste bestuursrechters zullen zijn, dan lijkt mij dat afstemming tussen beide colleges makkelijker vorm kan krijgen door direct contact tussen hun leden en niet door communicatie tussen hen via hun uitspraken. Zulk contact bestaat reeds. Ortlep beschrijft dat ook.<sup>[23]</sup> Sinds 2010 is er een informeel overleg tussen de hoogste bestuursrechters: de Commissie Rechtseenheid Bestuursrecht, die bestaat uit leden van de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor bedrijfsleven, de Hoge Raad en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Bovendien zijn leden van de Hoge Raad, onder wie de President, plaatsvervanger in de Afdeling. Tevens bestaat de mogelijkheid dat deze colleges samen in een Grote Kamer rechtspreken.<sup>[24]</sup> Op deze wijze kan afstemming tussen de hoogste bestuursrechters vooraf plaatsvinden.<sup>[25]</sup> Dat afstemming werkt, blijkt uit de hiervoor genoemde uitspraak over het alcoholslotprogramma. Één dag voor de uitspraak van de Afdeling besliste de Hoge Raad dat het opleggen van het (bestuursrechtelijke) asp in de weg staat aan strafvervolgning van die bestuurder.<sup>[26]</sup> Naar dat arrest verwees de Afdeling vervolgens in haar uitspraak.<sup>[27]</sup> Toch vindt Ortlep het belangrijk dat de hoogste bestuursrechters discursiever motiveren. Dat komt, denk ik, mede doordat rechtseenheid – het eigenlijke onderwerp van zijn preadvies – niet het enige doel is dat hij met die andere wijze van motiveren nastreeft. Ook het publiek is volgens hem gediend met uitgebreide gemotiveerde uitspraken. Hij schrijft:

“Wanneer iemand over het recht verontwaardigd uitroept: ‘dat is onrechtvaardig’, dan is dat veelal omdat hij vindt dat twee ‘gelijke’ gevallen met betrekking tot het recht niet gelijk zijn behandeld. [...] Een voorwaarde voor de overwinning op het onrechtvaardigheidsgevoel respectievelijk ongelijkheidsgevoel en daarmee [voor het bereiken van, JS] consensus over de legitimatie van de uitkomst is dat deze met deugdelijke en geëxpliciteerde argumenten wordt onderbouwd.”<sup>[28]</sup>

Een uitgebreide gemotiveerde uitspraak kan de burger laten zien waarom in twee ogenschijnlijk gelijke gevallen de uitkomst verschillend is. Bovendien doet die wijze van motiveren volgens Ortlep recht aan de positie van de rechter in het staatsbestel. Ik vraag mij af of hij gelijk heeft. Ik vermoed dat buitengewoon weinig burgers – of journalisten – rechterlijke uitspraken lezen. Zelfs een aanzienlijk deel van mijn studenten leest de uitspraken waarnaar zij in hun papers verwijzen volgens mij niet. Het is dus maar zeer de vraag of een betere motivering de burgers überhaupt zal bereiken.

Ik heb echter ook op principiële gronden twijfels bij Ortleps stelling. Zijn discursief gemotiveerde uitspraken overtuigender dan legistisch gemotiveerde rechtelijke beslissingen? Kunnen zij werkelijk op meer draagvlak rekenen onder de bevolking? Hoe discursiever een rechtsvormende uitspraak is gemotiveerd, hoe meer daaruit blijkt dat de rechterlijke beslissing een keuze is – en dat zij dus anders had kunnen luiden, en in de toekomst wellicht ook werkelijk anders zal luiden. Ik kan mij goed voorstellen dat een partij die door zo'n uitspraak in het ongelijk wordt gesteld, of een belangstellende die een andere uitspraak had gewenst, door zo'n motivering minder snel overtuigd raakt van de juistheid van de beslissing dan bij een meer traditionele, 'legistische' motivering. Terecht schreef Buruma recent dat een rechterlijke uitspraak een periode van onzekerheid afsluit en dat de plechtige ('legistische') wijze waarop dat gebeurt *closure* kan bieden aan partijen.<sup>[29]</sup>

Een voorbeeld kan dat illustreren. Ik acht de ontvankelijkheidsbeslissing van de Afdeling in de zaak over de Amsterdamse Sinterklaasintocht onjuist. Naar mijn oordeel hadden bezwaarmakers geen objectief bepaalbaar, persoonlijk belang bij de evenementenvergunning, nu zij aanstoot namen aan de figuur van Zwarte Piet op basis van een huidskleur die zij met honderdduizenden andere Nederlanders delen. De open, discursieve wijze waarop de Afdeling vervolgens die ontvankelijkheidsbeslissing motiveert, overtuigt mij niet van het tegendeel. Sterker nog: zij sterkt mij juist in de overtuiging dat die beslissing onjuist is. Zo zegt de Afdeling te twijfels te hebben over de vraag of bezwaarden belanghebbend zijn en motiveert zij haar positieve beslissing met een beroep op de wens een uitspraak te doen over deze kwestie, terwijl – naar mijn oordeel – de eis van een voldoende belang juist probeert te voorkomen dat de rechter betrokken raakt in allerlei ideële conflicten.

Ik denk dat een rechter die streeft naar maatschappelijke aanvaardbaarheid van zijn uitspraken daarom steeds moet zoeken naar een balans tussen de eerder genoemde verschillende wijzen van motiveren. Hij moet proberen het

midden te houden tussen de hermetische, legistisch gemotiveerde uitspraken van bijvoorbeeld de Franse *Conseil d'État*, die de indruk wekt dat het recht zijn uitspraak dicteert, en de open, discursief gemotiveerde uitspraken van bijvoorbeeld het Amerikaanse *Supreme Court*, waarin de rechter laat blijken dat zijn beslissing het gevolg is van een morele keuze. Op dit punt zou empirisch onderzoek buitengewoon zinvol kunnen zijn: welke type motivering overtuigt het best en waarom? Ik zou nieuwsgierig zijn naar een *review* van het onderzoek dat daarnaar reeds is gedaan.

#### 4.Slot

Tot slot maak ik enkele opmerkingen over de vorm van het preadvies. Ik beseft dat vooral op dit punt over smaak lastig te twisten is. Toch permitteer ik mij in dit geval die vrijheid, mede omdat Ortlep over die vorm zelf enige uitspraken doet. Hij schrijft:

“Vanwege het feit dat verslag wordt gedaan over een onderwerp waarvoor de auteur – tegen de tijdsgeest in – relatief veel tijd heeft genomen, is de lengte van dit preadvies – als de voetnoten en de literatuurlijst wordt weggedacht – relatief kort.”<sup>[30]</sup>

Het citaat bevat een *disclaimer*: het preadvies is kort, de literatuurlijst en noten niet meegerekend. Daar is geen woord aan gelogen. Ortleps literatuurlijst beslaat de helft van het aantal pagina dat hij voor de tekst van zijn preadvies nodig heeft. Zijn voetnoten nemen gemiddeld een kwart van de bladspiegel in. Een aanzienlijk deel van die verwijzingen voegt volgens mij niets toe. Het preadvies zelf is inderdaad betrekkelijk kort, wat een goede zaak is, maar het had naar mijn oordeel nog veel korter gekund. Naast de hoofdtekst bevat het velen stukken tekst in ‘kleine letters’. Tezamen vormen zij ongeveer een kwart van het preadvies. Zonder uitzondering zijn het uitweidingen die voor de beantwoording van Ortleps onderzoeksvraag niet van belang zijn. Was ik de auteur van het preadvies, dan had ik ze geschrapt. Hoofdstuk 2 van het preadvies draagt de titel ‘Discussie institutionele inrichting bestuursrechtspraak’ en beslaat ongeveer een kwart van alle tekst. Het beschrijft uitvoerig de historische achtergrond van de huidige institutionele vormgeving van de bestuursrechtspraak en schetst enige toekomstscenario's. Voor het preadvies is echter slechts relevant dat Ortlep laat zien dat volgens hem het instellen van één hoogste bestuursrechter politiek onhaalbaar is. Dat had volgens mij in minder dan een pagina gekund. Tot slot schrijft Ortlep vrijwel uitsluitend passieve zinnen. Dat leest niet makkelijk, is vaak verhullend en zulke zinnen vergen bovendien dikwijls meer woorden dan actief geformuleerde zinnen. Ook op die wijze zou de omvang van het stuk hebben kunnen worden beperkt. Het preadvies zelf zou daardoor aan kracht hebben gewonnen.

---

#### Voetnoten

### Voetnoten

- [1] Mr. drs. J.J.J. Sillen is hoofddocent Staats- en bestuursrecht aan de Radboud Universiteit Nijmegen.
- [2] Par. 1.2.2.
- [3] *Kamerstukken II 2013/14*, 29279, nr. 200. De positie van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en het College van Beroep voor het hoger onderwijs laat hij buiten beschouwing (par. 1.4.2, nt. 86).
- [4] Par. 3.2.3.
- [5] Par. 4.2.
- [6] Par. 4.1.
- [7] Par. 1.1.
- [8] Par. 4.3.
- [9] Par. 4.3.
- [10] Par. 4.4.
- [11] Art. 78, vijfde lid, Wet RO.
- [12] J.C.A. de Poorter & H.J.Th.M. van Roosmalen, *Motivering bij rechtsvorming*, Den Haag: Raad van State 2009, p. 121.

- [13] Hoofdstuk 2. De traditie wil bovendien dat deze klaagzang zich voornamelijk richt tot de Afdeling. Bovendien wil zij dat de schrijver dat ontkent. Ortlep houdt zich ook aan die traditie. Hij schrijft dat als de lezer de indruk krijgt dat hij de Afdeling als de 'kwade genius' van het mislukken van de derde fase van de herziening van de rechterlijke macht beschouwt, deze indruk onjuist is, althans dat het wekken daarvan 'niet de bedoeling [is] geweest' (par. 2.4). Een eenvoudige constitutionalist als ik vraagt zich dan toch af: vanwaar toch die angst voor de Afdeling?
- [14] Par. 1.2.1.
- [15] Bijv. par. 3.1.
- [16] Art. 3:13 jo. art. 3:15 BW.
- [17] ABRvS 12 november 2014, *JB* 2014/245, m.nt. Schutgens, r.o. 5.
- [18] ABRvS 4 maart 2015, ECLI:NL:RVS:2015:622.
- [19] Art. 17, eerste lid, Regeling maatregelen rijvaardigheid en geschiktheid 2011.
- [20] ABRvS 4 maart 2015, ECLI:NL:RVS:2015:622, r.o. 5.5.
- [21] ABRvS 4 maart 2015, ECLI:NL:RVS:2015:622, r.o. 5.7.
- [22] Ook de frequentie waarmee de Afdeling gebruik maakt van de mogelijkheid om de A-G om een conclusie te vragen of (anderszins) in rechtspreekt in een Grote Kamer getuigt daar volgens mij van.
- [23] Par. 2.3.
- [24] Art. 8:10a, vierde lid, Awb.
- [25] Vgl. Nick Huls, 'Bruggen bouwen. Interview met de nieuwe President van de Hoge Raad, Maarten Feteris', *NJB* 2015, p. 492-493.
- [26] HR 3 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:434.
- [27] ABRvS 4 maart 2015, ECLI:NL:RVS:2015:622, r.o. 5.6.
- [28] Par. 1.2.1.
- [29] Y. Buruma, 'Zuinig motiveren, maar wel uitleggen', *AA* 2015, p. 150-157.
- [30] Par. 1.6.